

Araştırma Makalesi/Research Article

Etnomüzikoloji Dergisi
Ethnomusicology Journal
Year/Yıl 9* Sayı/Issue 1
(2026)

Erzincan-Çayırli Alan Araştırması Işığında Âşık Davut Sulari*

Mehmet SÖYLEMEZ**
Ayşegül DİNÇ***

Özet

Bu çalışma, Erzincan'ın Çayırli ilçesinde yetişen ve saz ile söz ustalığıyla Türkiye genelinde tanınan Âşık Davut Sulari'nin (kayıtlı ismiyle Davut Ağbaba) yaşamı ve eserlerini kültürel hafıza, kimlik ve sözlü gelenek kavramları çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın amacı, Sulari'nin kendi memleketindeki etkisini ve bu etkinin "kültürel bellek" bağlamındaki aktarımı ile günümüzdeki durumunu ortaya koymaktır. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Birimi ve Erzincan Valiliği desteğiyle yürütülen çalışmada, Çayırli ilçesi ve çevresinde saha araştırması yapılmış; bölgedeki âşıklar ve kaynak kişilerle görüşmeler yoluyla sözlü ve yazılı veriler derlenmiştir. Bulgular, Davut Sulari'nin eserlerinin bölgede hâlâ canlı biçimde icra edildiğini, bir kısmının henüz derlenip yayımlanmadığını ve Alevi-Bektaşî kimliğinin taşıyıcısı olarak önemli bir işlev gördüğünü göstermektedir. Bu çalışma, Davut Sulari'nin yalnızca bireysel bir sanatçı değil, aynı zamanda Erzincan'ın sosyo-kültürel kimliğinin ve müzik belleğinin canlı bir aktarıcısı olduğunu; onun mirasının bölgedeki müzik kimliğinin algılanmasında hâlâ belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Âşık Müziği, Davut Sulari, Çayırli (Erzincan), Saha Çalışması, Derleme

* Makale Geliş Tarihi: 17 Temmuz 2026 - Makale Kabul Tarihi: 28 Temmuz 2026

** Doç. Dr. Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi- Çalgı Tek. Bölümü, msöylemez@mgu.edu.tr 0000-0002-4117-8257

*** Dr. Öğr. Üyesi Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi- Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, aysegul3005@gmail.com, 0000-0002-4262-196X

Âşık Davut Sulari: Insights from the Erzincan-Çayırılı Field Research

Abstract

This study aims to examine the life and works of Âşık Davut Sulari (registered name: Davut Ağbaba), who was raised in the Çayırılı district of Erzincan and became widely recognized across Turkey for his mastery of the saz and poetic expression, within the framework of cultural memory, identity, and oral tradition.

The purpose of the study is to reveal Davut Sulari's influence within his own hometown and to assess how this influence, understood through the lens of "cultural memory," is transmitted and how it persists today. Conducted with the support of the Erzincan Binali Yıldırım University Scientific Research Projects (BAP) Unit and the Erzincan Governorship, the study is based on fieldwork carried out in and around the Çayırılı district, in which oral and written data were compiled through interviews with local âşıks and source persons.

The findings show that Davut Sulari's works continue to be performed live in the region, that some of his pieces remain uncollected and unpublished, and that his art functions as a significant vehicle for Alevi-Bektaşî identity.

In conclusion, the study demonstrates that Davut Sulari is not only an individual artist but also a living transmitter of Erzincan's socio-cultural identity and musical memory, and that his legacy continues to play a decisive role in shaping the region's musical identity.

Keywords: *Âşık Music, Davut Sulari, Çayırılı (Erzincan), Field Research, Compilation*

Giriş

Yirminci yüzyıl Anadolu halk müziği ve sözlü kültür tarihi incelendiğinde, Erzincanlı Âşık Davut Sulari'nin ismi gerek yerel gerekse ulusal düzeyde önemli bir figür olarak öne çıkar. 1925 yılında Erzincan'ın Çayırılı ilçesinde doğan Sulari, yaşamı boyunca hem geleneksel âşıklık sanatının taşıyıcısı hem de dönemin toplumsal dönüşümlerine tanıklık eden bir kültürel aktarıcı olarak değerlendirilmiştir. Asıl adı Davut Ağbaba olan ozan, geleneksel süreçte birden fazla mahlas kullanmış ancak "Sularî" isminde karar kılması manevi bir rüya sonucunda gerçekleşmiştir (Tekin, 2013, s. 40; Yılmaz, 2006, s. 41). Kızı Edibe Sularî'nin anlatımına göre, babası rüyasında bir dergâha götürülür; burada kendisine önce geçmişin büyük ustalarından olan "Sümmânî" ismi, ardından "Selâmî" ismi verilir (Tekin, 2013, s. 41; Ünlü, 2025, s. 26). 1939 yılına ait Erzincan depremi öncesi döneme tarihlenen ve Erzincan Köy Eğitimcileri Yetiştirme Kursu ders notları içerisinde yer alan mâni okuma ve türkü söyleme geleneğine dair saha kayıtları, bölgedeki sözlü kültürün aktarım biçimlerine ilişkin önemli ipuçları sunmaktadır.¹ (Ek-1) Söz konusu notlarda, Âşık Sümmânî'ye atfedilen şiirler onun ağzından derlenmiş olarak belirtilmiştir; ancak bu tarihte Sümmânî'nin hayatta olmaması dikkat çekici bir çelişki doğurmaktadır. Bu çelişki, ilgili metinlerde geçen "Sümmânî" mahlasının doğrudan ozanın kendisine değil, onun şiir geleneğini sürdüren ve geçmişte aynı mahlası kullandığı belirtilen Davut Sulari'ye ait olma ihtimalinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, ekte sunulan belgenin, klasik anlamda Âşık Sümmânî'ye değil, onun mahlasını benimseyerek icra geleneğini devam ettiren, Davut Sulari'ye ait olma ihtimali oldukça kuvvetlidir. Bu durum, Doğu Anadolu âşıklık geleneğinde mahlasın yalnızca bireysel bir kimlik değil, aynı zamanda bir ekol ve

¹ İlgili belge Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Arşivinde, 7- 47 – 2 yer, 14.10.1939 tarihi ve 47 dosya numarası ile bulunmaktadır.

süreklilik göstergesi olarak işlev gördüğünü de ortaya koymaktadır. Onun hayatı ve şiirleri, yalnızca bireysel bir sanat pratiği değil, aynı zamanda Erzincan'ın sosyo-kültürel hafızasında kolektif kimliğin yeniden üretiminde rol oynayan temel unsurlar arasında yer almaktadır. Bu bağlamda Davut Sulari, müzikal ifadesiyle olduğu kadar, âşıklık kültüründe üstlendiği rol, taşıdığı tarihsel ve toplumsal deneyimleri aktarmadaki başarısıyla da dikkate değerdir.

Sözlü gelenek üzerine yapılan çağdaş araştırmalar, kültürel hafızanın aktarımında ozanların ve âşıkların kritik rolüne işaret eder. Jan Assmann'ın (2011, ss. 20-31-33-37) ortaya koyduğu "kültürel hafıza" kavramı, toplulukların geçmiş deneyimlerini, değerlerini ve kimliklerini kuşaktan kuşağa aktardıkları dinamik bir yapı olarak tanımlanır. Sulari'nin eserleri, bu anlamda Erzincan halkının tarihsel belleğinin güçlü bir yansımasıdır. Onun şiirleri ve türkülerinde yer alan motifler, bir yandan bireysel duyguları ve deneyimleri işlerken, öte yandan kolektif kimliğin kurucu öğelerini hatırlatır. Özellikle göç, modernleşme ve sosyo-politik değişimlerin yoğunlaştığı 20. yüzyıl ortasında, bu tür bir sanatsal aktarım, toplulukların kimliklerini yeniden tanımlamalarına yardımcı olmuştur. Sulari'nin, sözlü geleneğin rekabetçi yönünü temsil eden atışma dalında da oldukça başarılı olduğu, kaynaklarda karşımıza çıkan diğer bir tespittir. Onun rakibini mat etme (karşılaşma), eğlendirme (atışma), sohbet etme (deyişme) ve lebdeğmez gibi sözlü sanatın inceliklerini ustalıkla icra ettiği, araştırmalarda yapılmış olan tespitlerdendir (Yılmaz, 2006, s. 44-45, 124; Ünlü, 2025, s. 39).

Sulari'nin şiirlerinde sıkça rastlanan aşk, doğa, adalet arayışı, toplumsal eleştiri ve ilahi aşk gibi temalar, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde çok katmanlı bir anlam üretimine sahiptir. Onun dizelerinde sık bir şekilde kendisinin de bireyi olduğu Alevi kültürüne yapmış olduğu göndermeler yalnızca bireysel bir duygu ya da düşünce değil, aynı zamanda tarihsel olarak marjinalleştirilmiş Alevi-Bektaşî topluluklarının kolektif bir direniş ve dayanışma dili olarak da okunabilir. Kureyşan Ocağı'na mensup bir Alevi dedesi olarak, cem erkânlarını yürütmüş ve deyişleriyle bu inancın öğreticiliğini ve taşıyıcılığını yapmıştır (Ünlü, 2025, s. 28; Tekin, 2013, s. 37-38). Bu açıdan bakıldığında, Sulari'nin şiirleri Erzincan'daki Alevi-Bektaşî kültürel belleğinin hem taşıyıcısı hem de yeniden üreticisidir.

Performans bağlamında da Sulari'nin önemi göz ardı edilemez. Sözlü gelenek üzerine çalışmalar yapan Paul Connerton (1992 s.5-6), toplumsal hafızanın bedensel pratikler ve ritüeller yoluyla yeniden üretildiğini vurgular. Sulari'nin sazı eşliğinde icra ettiği deyişler, sadece estetik bir deneyim sunmaz; aynı zamanda dinleyiciler için bir ritüel hafıza pratiğine dönüşür. Erzincan'daki cem törenleri, köy toplantıları ve düğünler gibi kamusal alanlarda icra edilen türküler, toplumsal kimliğin kolektif bir biçimde yeniden üretilmesine imkân tanır. Bu açıdan Sulari, yalnızca bireysel bir ozan değil, aynı zamanda topluluk belleğinin canlı bir aktarıcısıdır.

Sulari'nin eserlerinde modernleşme sürecine dair eleştirel bir yaklaşım da belirgindir. Türkiye'nin kırsal bölgelerinde 20. yüzyıl ortalarından itibaren hız kazanan göç, şehirleşme ve toplumsal değişim süreçleri, halk müziğinin işlevlerinde de dönüşümlere yol açmıştır. Martin Stokes'un (1992 s. 26-27-28) işaret ettiği gibi, müzik bu tür sosyo-kültürel dönüşümlerde kimlik tartışmalarının merkezinde yer alır. Stokes'un arabesk üzerinden yapmış olduğu bu tartışmalar aslında Türkiye'de müziğin her dalında karşımıza çıkmaktadır. Bu duruma halk müziği ve âşıklık geleneği de dahildir. Davut Sulari'nin türkülerinde yer alan toplumsal çözülme ve köy yaşamının kaybolan ritimleri, Erzincan halkının modernleşme sürecinde yaşadığı gerilimlerin belki de Sulari'nin de içinde yaşadığı toplumdaki kimlik çatışmaları ve dönüşümlerin müzikal bir ifadesi olarak değerlendirilebilir.

Bununla birlikte, Sulari'nin şiirlerinde yalnızca toplumsal eleştiriler değil, aynı zamanda bir dayanışma ve aidiyet duygusu da mevcuttur. Alevi-Bektaşî felsefesinin temelinde yer alan insan sevgisi, eşitlik ve adalet arayışı, onun eserlerinde belirgin şekilde yer bulur. Bu yönüyle Sulari, bireysel bir ozandan çok daha fazlasıdır; o, topluluğun manevi rehberi, kültürel hafızanın canlı taşıyıcısı ve kimlik inşasının önemli bir aktörü olarak okunabilir.

Bugün Erzincan ve çevresinde yaşayan birçok âşık ve halk ozanı hâlâ Davut Sulari'nin eserlerini icra etmekte, onun tarzını taklit ederek ya da yeniden yorumlayarak bu kültürel sürekliliği sağlamaktadır. Bu durum, Assmann'ın (2011 s.54-195) kavramsallaştırdığı “yaşayan hafıza” örneği olarak değerlendirilebilir. Zira Sulari'nin eserleri, yalnızca yazılı kayıtlarda değil, aynı zamanda performatif pratiklerde varlığını sürdürmekte ve kuşaktan kuşağa aktarılan dinamik bir kültürel bellek biçimine dönüşmüştür. Gelenek; güçlü bir edebiyat, müzik pratiği ve teori bilgisini yaşamsal kültür değerleriyle birleştiren, hafıza temelli bir tasarım-aktarım modelidir (Güray ve Karadeniz, 2019, s.77). Bu geleneksel hafızanın önemli temsilcilerinden bir tanesi de hiç kuşkusuz Davut Sulari'dir.

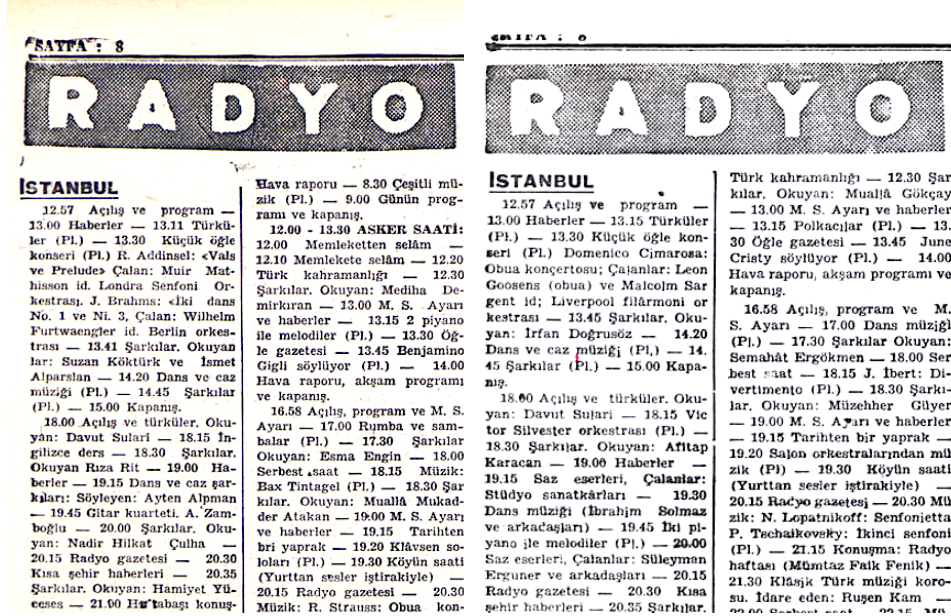
Bu bağlamda çalışmanın amacı, Davut Sulari'nin yaşamı ve eserlerini kültürel hafıza, kimlik ve sözlü gelenek bağlamında inceleyerek Erzincan'daki sosyo-kültürel dönüşümlere ışık tutmaktır. Bu çerçevede şu temel sorular yönlendirici olacaktır: Davut Sulari'nin şiir ve türkülerinde nasıl bir kültürel hafıza inşa edilmiştir? Onun eserleri, Alevi-Bektaşî topluluklarının kimlik mücadelesinde nasıl bir rol oynamıştır? Sözlü gelenek bağlamında Sulari'nin etkisi günümüz Erzincan'ında nasıl devam etmektedir? Bu sorular etrafında yapılacak tartışma, yalnızca Sulari'nin sanatını değil, aynı zamanda Anadolu'daki sözlü kültürün kimlik inşasındaki işlevini anlamak açısından da önem arz etmektedir.

Yöntem

Bu çalışma, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi- Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Birimi ve Erzincan Valiliği'nin sağladığı destekle gerçekleştirilen bir alan araştırmasına dayanmaktadır. Bu kapsamda Çayırılı ilçesi ve çevresinde saha çalışması yürütülmüş, bölgedeki âşıklar ve kaynak kişilerle görüşmeler yapılarak sözlü ve yazılı veriler derlenmiştir. Görüşmeler öncesinde katılımcılardan sözlü/yazılı onam alınmış olup, çalışma için 22/06/2022 tarihi 06/16 protokol numarası, E-88012460-050.01.02-177934 sayılı yazı ile etik kurul izni alınmıştır.

Araştırmanın Kuramsal Temelleri

Kültürel hafıza, kimlik ve sözlü gelenek kavramları, Davut Sulari'nin eserlerini anlamlandırmak için en temel analitik eksenleri sunmaktadır. Jan Assmann'ın (2011) geliştirdiği kültürel hafıza kuramı, toplulukların geçmişi hatırlama, yeniden üretme ve kimliklerini bu hatırlama pratikleri üzerinden kurma süreçlerini açıklamaktadır. Assmann'a göre kültürel hafıza yalnızca geçmişin pasif bir kaydı değil, aynı zamanda güncel kimlik inşasına hizmet eden aktif bir süreçtir. Davut Sulari'nin şiir ve türkülerinde sürekli olarak karşımıza çıkan tarihsel göndermeler, atasözleri, yerel imgeler ve doğa metaforları, Erzincan toplumunun kolektif hafızasının somut ifadeleri olarak değerlendirilebilir. Bu açıdan bakıldığında, Sulari'nin eserleri sadece bireysel bir yaratıcılığın ürünü değil, aynı zamanda Erzincan halkının geçmiş deneyimlerinin, mücadelelerinin ve değerlerinin şiirsel bir yansımasıdır.

Görsel 1. Milliyet Gazetesi 13 Temmuz 1953-8 Davut Sulari Radyo program Haberi

Görsel 2. Milliyet Gazetesi 14 Eylül 1953-8 Davut Sulari Radyo program Haberi

Paul Connerton'ın (1992) "toplumsal hatırlama" üzerine geliştirdiği yaklaşım ise Sulari'nin performans bağlamındaki rolünü anlamada önemli bir zemin sunmaktadır. Connerton, (s.113) toplumsal hafızanın yalnızca yazılı kaynaklar üzerinden değil, bedensel pratikler, ritüeller ve performanslar aracılığıyla da aktarıldığını vurgular. Davut Sulari'nin sazı eşliğinde söylediği türküler, Erzincan'daki cem törenlerinde, düğünlerde ya da topluluk buluşmalarında icra edildiğinde, yalnızca bir estetik deneyim sunmakla kalmamış, aynı zamanda topluluk kimliğini pekiştiren ritüel pratiklere dönüşmüştür. Bu bağlamda Sulari'nin şiirleri ve türkülleri, birer "hatırlama pratiği" olarak işlev görmüş; topluluk belleğini canlı tutan, yeniden üreten ve kolektif aidiyet duygusunu pekiştiren araçlara dönüşmüştür. Bu perspektiften bakıldığında, Davut Sulari'nin türkülerindeki Alevi-Bektaşî kimliğine dair vurgular, topluluk içi dayanışmayı güçlendirdiği gibi, Erzincan halkının modernleşme, göç ve toplumsal dönüşüm süreçlerinde kimliklerini yeniden müzakere etmelerine de imkân tanımıştır.

Bu kuramsal çerçeve aynı zamanda sözlü geleneğin dönüştürücü gücünü de açıklamaktadır. Cohen'in (2006, s. 2) belirttiği gibi "geniş anlamda bakıldığında halk müziği halkın müziği olmuştur" bu bağlamda Sulari'nin müziği öncesi ve sonrası anlamında halk müziğinde önemli bir bağlantıyı teşkil etmiştir. Davut Sulari'nin eserleri, kuşaktan kuşağa aktarıldıkça yeni toplumsal koşullara uyum sağlamış, farklı âşıklar tarafından yeniden icra edilerek güncel anlamlar kazanmıştır. Cohen halk müziğine dair bazı özellikleri belirtirken kompozisyonun basit ve yalın bir şekilde icra edilebilir olmasına ve sözlü aktarım yolu ile türkülerin kuşaklar arasında aktarılabilir olma niteliklerine değinmiştir. (2006, s. 1-2) Bu süreç, sözlü geleneğin durağan

değil, aksine sürekli dönüşen ve topluluk kimliğini yeniden üreten bir mekanizma olduğunu göstermektedir.

Davut Sulari'nin sanatı, Assmann'ın kültürel hafıza, Connerton'ın toplumsal hatırlama, Bohlman'ın müzik ve kimlik kavramlarıyla birlikte ele alındığında çok boyutlu bir analize imkân tanımaktadır. Onun eserleri, Erzincan'ın kolektif belleğini canlı tutarken, topluluk kimliğinin yeniden üretiminde de merkezi bir rol üstlenmiştir. Sözlü geleneğin performatif doğası sayesinde, Sulari'nin şiirleri ve türkülerinin etkisi yalnızca kendi döneminde değil, günümüz Erzincan'ında da sürmektedir. Böylelikle Sulari, sadece bireysel bir sanatçı değil, aynı zamanda Erzincan'ın sosyo-kültürel kimliğinin hem taşıyıcısı hem de dönüştürücüsü olarak değerlendirilebilir.

Bulgular

Davut Sulari'nin hayatı ve eserleri, yalnızca bireysel bir sanat pratiği olarak değil, Erzincan ve çevresindeki toplumsal hafızanın kurucu unsurlarından biri olarak ele alınmalıdır. Alan araştırması bulgularına göre Sulari'nin çocukluk ve gençlik yılları Erzincan'ın köylerinde tarımsal döngüler, dini ritimler ve mevsimsel törenlerle iç içe geçmiş bir toplumsal ortamda şekillenmiştir. Bu bağlam, onun sanatına yalnızca tematik bir zenginlik değil, aynı zamanda otantik bir aidiyet duygusu katmıştır. Sulari'nin türkülerinde yer alan doğa betimlemeleri, köy hayatına dair ayrıntılar ve toplumsal dayanışma temaları, bu bağlamın güçlü göstergeleridir. Nitekim onun bir türküsünde geçen “Çayır çimen biçilirken ağlayan gönül / Yola bakar gözlerim, döner mi bilmem” dizeleri, hem bireysel bir özlem hem de kırsal toplulukların modernleşme karşısında yaşadığı kayıpların sembolik bir ifadesi olarak değerlendirilebilir.

Alan araştırmaları, Davut Sulari'nin eserlerinin günümüzde hâlâ icra edilmekte olduğunu ve kültürel sürekliliğin canlı bir biçimde devam ettiğini göstermektedir. Erzincan ve Tunceli'nin köylerinde yapılan saha çalışmalarında, özellikle cem törenlerinde ve düğünlerde hâlâ Sulari'nin türkülerine rastlanmakta; hatta bazı âşıklar onun eserlerini kendi üsluplarıyla yeniden yorumlamaktadır. Bu durum, Sulari'nin eserlerinin yalnızca yazılı kaynaklarda veya arşiv kayıtlarında kalmadığını, aksine toplumsal belleğin aktif bir parçası olarak yaşamaya devam ettiğini kanıtlamaktadır. Jan Assmann'ın (2011) ifade ettiği “yaşayan hafıza” kavramı, bu olguyu açıklamak için elverişlidir: Sulari'nin eserleri, performans bağlamlarında sürekli yeniden icra edilmekte, böylece her yeni kuşak bu kültürel belleğe katılmaktadır.

Özellikle dikkat çekici olan nokta, bazı türkülerinin hâlâ tam anlamıyla derlenmemiş ve yayınlanmamış olmasıdır. Çoğu çalışmada belirtildiği gibi, Sulari'nin repertuarında yer alan birçok şiir ve deyiş, onun öğrencileri ve yöredeki âşıklar aracılığıyla yaşamaya devam etmekte, ancak akademik olarak tam anlamıyla kayıt altına alınmamıştır. Bu da sözlü geleneğin en temel özelliklerinden birini yansıtmaktadır: her icra, bir önceki icranın izlerini taşıırken, aynı zamanda yeni bağlamlarda yeniden üretilmektedir. Bu nedenle Sulari'nin eserleri, durağan bir repertuar olarak değil, sürekli dönüşen bir kültürel süreç olarak değerlendirilmelidir.

Sulari'nin eserlerinde öne çıkan temalardan biri de Alevi-Bektaşî inancına dair göndermelerdir. Derlenen şiir örneklerinde sıkça rastlandığı üzere, Sulari'nin dizeleri hem ilahi aşkı hem de toplumsal adalet arayışını yansıtmaktadır. Bu bağlamda Sulari, yalnızca bir ozan değil, aynı zamanda Alevi-Bektaşî kimliğinin Erzincan'daki taşıyıcısı ve sözcüsüdür. Philip Bohlman'ın *The Study of Folk Music in the Modern World* (1988, s.xviii) adlı eserinde, halk müziği geleneğinin statik bir yapı olmadığını savunur. Ona göre gelenek; metin ile bağlam, ürün ile süreç ve kültürel çekirdek ile sınır arasındaki diyalektik bir etkileşimdir ve bu etkileşim geleneğe esasen dinamik bir nitelik kazandırır. Sözlü kültürün doğası gereği âşıklık ürünleri dondurulmuş metinler

değildir; anlatıcıların hafızasında icra ortamının gerekliliklerine göre şekillenen ve toplumsal yaşantıyı anlamlı kılan bağlamsal bir ifade biçimidir (Erkan, 2020, s.123). Performans bağlamı açısından değerlendirildiğinde, Sulari'nin eserleri topluluk içinde önemli bir işlev üstlenmiştir. Erzincan'daki cemlerde, deyiş ve nefeslerin yanı sıra Sulari'nin inanç içerikli deyişleri de icra edilmekte; bu icralar topluluk kimliğinin yeniden inşasına katkıda bulunmaktadır. Philip Bohlman'ın (1988) ritüel pratikleri üzerine yaptığı vurguyla uyumlu olarak, bazı kültürel bağlamlar, örneğin ritüeli veya kolektif tarihinin epik anlatımını güçlendirerek geleneğin tutarlılığını destekleyebilir, Sözlü gelenek, onu başlatan ve taşıyan topluluğun seçiciliğini yansıtır, (1988, s.31) kolektif bir hafıza pratiği olarak işlev görmektedir.

Sulari'nin sanatında doğa ve mekân imgeleri de merkezi bir yer tutmaktadır. Erzincan'ın dağları, dereleri ve yaylaları, onun türkülerinde hem bireysel duyguların hem de kolektif kimliğin metaforları olarak karşımıza çıkar. Bohlman'ın belirttiği gibi müzik fiziksel mekanları ve coğrafi aidiyetleri temsil eden güçlü bir "*haritalama aracı*" olarak işlev görür (Bohlman, 2011, s. 62). Sulari'nin türkülerinde yer verdiği köy, bölge ve yerleşim yerlerinde önemli olan coğrafi unsurların isimlerini vermesi, yalnızca bir doğa betimlemesi değil, aynı zamanda topluluk kimliğinin mekânsal bir temsili olarak okunabilir.

Alan araştırmalarının gösterdiği bir diğer önemli nokta, genç kuşak âşıkların Sulari'nin eserlerinden etkilenmeye devam etmesidir. Erzincan ve çevresinde yapılan görüşmelerde, birçok genç ozanın Sulari'nin üslubunu örnek aldığını, onun eserlerini yeniden icra ederek kendi repertuarlarına dâhil ettiğini görmek mümkündür. Bu çalışma kapsamında gerçekleştirilen alan araştırmaları, Davut Sulari bağlamında sözlü geleneğin güncel taşıyıcılarını ve belleğin aktarım biçimlerini somut verilerle ortaya koyması açısından dikkat çekicidir. Bu doğrultuda, 1974 doğumlu Ozan Endercan Akdemir ile yapılan görüşme, sahada icra edilen türkü performansı üzerinden, âşıklık geleneğinin yaşayan boyutunu gözlemleme imkânı sunmuştur. Akdemir'in alan çalışması esnasında doğrudan türkü icrasında bulunması, ve bu türkülerin bazılarının daha önce derlenmemiş olması (Bknz. Ek-2) sözlü kültürün yalnızca anlatı yoluyla değil, performatif pratikler aracılığıyla da sürdürüldüğünü göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Diğer yandan, 1975 doğumlu Alevi Dedesi Kasım Ülker ile yapılan görüşme ise tarihsel belleğin korunması açısından ayrı bir değer taşımaktadır. Ülker'in, 1982 yılında Erzincan'ın Tercan ilçesine bağlı Kızılca köyünde, Hüseyin Dede'nin evinde icra edilmiş ve Davut Sulari'ye ait olduğu belirtilen bir türkü kaydını araştırmaya sunması, sözlü geleneğin arşivlenmesi ve kuşaklar arası aktarımına dair nadir ve özgün bir veri sağlamaktadır. Bu iki farklı katkı, biri canlı icra diğeri tarihsel kayıt üzerinden olmak üzere, Davut Sulari'ye ilişkin müzikal ve kültürel mirasın hem performatif hem de bellek temelli boyutlarını ortaya koyarak çalışmaya metodolojik ve içeriksel açıdan önemli bir derinlik kazandırmaktadır.

Görsel 3. Endercan Akdemir’le derleme çalışması – Çayırılı, Büyükyayla Köyü (Erzincan 4 Eylül 2022)

Bu durum, sözlü geleneğin kuşaklar arası aktarımının en somut göstergelerinden biridir. Ayrıca, modern teknolojilerin etkisiyle Sulari’nin eserleri artık yalnızca yüz yüze performanslarda değil, dijital ortamlarda da dolaşıma girmekte, böylece çok daha geniş bir dinleyici kitlesine ulaşmaktadır. Bu da onun kültürel mirasının yalnızca yerel değil, ulusal ölçekte de önemini koruduğunu göstermektedir.

Sulari’nin şiirlerinde dikkat çeken bir diğer boyut, toplumsal adalet ve eşitlik vurgusudur. Onun birçok eserinde yoksulların, ezilenlerin ve haksızlığa uğrayanların sesi olmak belirgin bir tema olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, onun şiirleri yalnızca bireysel bir sanat ifadesi değil, aynı zamanda toplumsal bir protesto ve direnç aracıdır. Connerton’un (1989) belirttiği gibi, toplumsal hafıza yalnızca geçmişi hatırlamakla kalmaz, aynı zamanda mevcut toplumsal düzeni eleştirmek ve dönüştürmek için de işlev görür. Sulari’nin eserleri, tam da bu noktada, Erzincan halkının tarihsel deneyimlerini ve toplumsal taleplerini dile getiren güçlü birer araç olarak değerlendirilebilir.

Davut Sulari’nin eserleri ve onların günümüzdeki icraları, kültürel hafıza, kimlik ve sözlü geleneğin dinamik ilişkisini ortaya koymaktadır. Alan araştırmalarında görüldüğü üzere, onun türkülerine hâlâ rastlanmakta, hatta bazı hiç yayımlanmamış eserleri bile topluluk içinde yaşamaya devam etmektedir. Bu durum, sözlü geleneğin canlılığını ve toplumsal belleğin sürekliliğini göstermektedir. Sulari’nin eserleri, hem bireysel bir sanat ifadesi hem de Erzincan

toplumunun kolektif kimliğini inşa eden, yeniden üreten ve geleceğe taşıyan güçlü bir hafıza pratiği olarak değerlendirilebilir.

Tartışma

Davut Sulari'nin eserlerini anlamlandırmak, yalnızca bireysel bir ozanın edebi ve müzikal üretimlerini değerlendirmekten ibaret değildir. Onun şiir ve türkülerinde açığa çıkan temalar, 20. yüzyıl Anadolu'sunun sosyo-kültürel dönüşümlerine, özellikle de modernleşme, göç ve toplumsal kimlik arayışlarına ışık tutmaktadır. Erzincan ve çevresi, bu dönemde hem ekonomik hem de demografik açıdan büyük değişimler yaşamış; köylerden şehirlere göç hızlanmış, geleneksel toplumsal yapılar çözülmeye başlamış ve yerel kültürel pratikler modernleşmenin baskısı altında dönüşüm geçirmiştir. Bu süreçte Sulari'nin eserleri, toplulukların kaygılarını, umutlarını ve aidiyet arayışlarını ifade eden güçlü bir araç olarak işlev görmüştür.

Modernleşme sürecinin etkisi özellikle göç ve şehirleşme bağlamında belirgindir. Erzincan'dan İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirlere göç eden topluluklar, beraberlerinde getirdikleri sözlü kültür unsurlarını yeni bağlamlarda yeniden üretmişlerdir. Alan araştırmalarında görüldüğü üzere, göç eden ailelerin özel toplantılarında ve cem törenlerinde hâlâ Davut Sulari'nin türkülerinin icra edilmesi, bu mirasın yeni mekânlarda da yaşatıldığını göstermektedir. Jan Assmann'ın (2011) vurguladığı üzere, kültürel hafıza toplulukların aidiyet duygusunu sürdürebilmeleri için geçmişin yeniden hatırlanmasını gerekli kılar. Sulari'nin eserleri, göç eden Erzincanlılar için bu aidiyetin önemli bir dayanağı olmuş, köy hayatının ritimlerini ve değerlerini şehirlere taşımıştır.

Sözlü gelenek bu bağlamda yalnızca geçmişin muhafazası değil, aynı zamanda değişen koşullara uyum sağlama mekanizması olarak da işlev görmektedir. Ruth Finnegan'ın (1992) işaret ettiği gibi, metin bir nesne değil süreçtir. "Text as process" (s.42) ve gelenek "geçmişten kalan ölü bir yük" olmadığı için, sürekli aktif olarak yenilenmesi gereken bir unsurdur. Bu bakımdan Sulari'nin eserleri, Erzincan'ın köylerinde icra edildiği bağlamdan şehirlerdeki diasporik topluluklara aktarıldığında da güncellenmiş, yeni anlamlarla donatılmıştır. Bu durum, sözlü geleneğin topluluk kimliği açısından hem esneklik hem de süreklilik sağlayan bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Sulari'nin eserlerinde dikkat çeken bir diğer boyut, modernleşmenin getirdiği kültürel kırılmalara karşı bir direniş dili oluşturmaktır. Onun türkülerinde sıkça karşılaşılan toplumsal eleştiriler, yalnızca bireysel bir isyan değil, aynı zamanda topluluk düzeyinde bir kültürel direncin ifadesi olarak okunmalıdır. "Bu dünyanın gam yükünü çekenlere selam olsun" dizesi, yalnızca kişisel bir melankoli değil, aynı zamanda sosyal adaletsizliklere karşı bir dayanışma çağrısıdır. Connerton'ın (1989) toplumsal hatırlama üzerine vurguladığı gibi, hafıza yalnızca geçmişi korumakla kalmaz, aynı zamanda bugünü eleştirmek ve dönüştürmek için de kullanılır. Sulari'nin eserleri, bu yönüyle, Erzincan halkının modernleşme sürecinde yaşadığı zorluklara karşı bir ifade ve direnç aracıdır.

Alevi-Bektaşî kimliğinin yeniden üretimi de Sulari'nin eserlerinin tartışılması gereken bir boyutudur. 20. yüzyıl boyunca Alevi topluluklarının kamusal alanda yaşadığı görünmezlik ve marjinalleşme, müzik aracılığıyla kısmen telafi edilmiştir. Philip Bohlman'ın (2004) müzik ve kimlik üzerine geliştirdiği kavramlarla uyumlu biçimde, Sulari'nin eserleri Alevi-Bektaşî topluluğunun kültürel belleğini koruyan ve kimliklerini görünür kılan bir platform sağlamıştır. Onun deyişlerinde dile gelen eşitlik, sevgi ve insanlık vurgusu, yalnızca bireysel bir felsefenin yansıması değil, aynı zamanda toplumsal kimlik mücadelesinin kültürel boyutudur. Bu nedenle,

Sulari'nin eserleri yalnızca edebi bir üretim değil, aynı zamanda sosyo-politik bir direniş pratiği olarak da okunabilir.

Alan araştırmalarında gözlemlenen en dikkat çekici noktalardan biri, Sulari'nin eserlerinin hâlâ canlı biçimde icra edilmesidir. Erzincan'ın köylerinde, genç âşıkların Sulari'nin türkülerini seslendirmesi, onun mirasının kuşaktan kuşağa aktarıldığını göstermektedir. Hatta kimi zaman hiç yayımlanmamış, yalnızca yerel topluluklarda bilinen eserlerinin icra edilmesi, sözlü geleneğin hâlâ güçlü bir biçimde varlığını sürdürdüğünü ortaya koymaktadır. Bu durum, kültürel süreklilik açısından büyük önem taşımaktadır. Zira modernleşme ve küreselleşme baskılarına rağmen, toplulukların kimliklerini koruma iradesi müzik aracılığıyla canlı tutulmaktadır.

Sulari'nin eserlerinin tartışılması gereken bir başka boyutu da doğa ve mekân imgelerinin kimlik inşasındaki rolüdür. Erzincan'ın dağları, yaylaları ve akarsuları, onun şiirlerinde yalnızca estetik unsurlar değil, aynı zamanda topluluk kimliğinin coğrafi ve kültürel sembolleridir. Martin Stokes'un (1992) müzik ve yerellik üzerine vurguladığı gibi, müzik mekânla kurulan duygusal ve kültürel bağları pekiştirir. Bu açıdan bakıldığında, Sulari'nin eserleri Erzincan halkı için yalnızca bireysel bir duygulanım değil, aynı zamanda mekânsal aidiyetin müzikal bir ifadesidir. Davut Sulari'nin eserleri modernleşme, göç ve toplumsal dönüşüm bağlamında çok katmanlı bir tartışmaya imkân vermektedir. Onun türkülerinde açığa çıkan temalar, yalnızca bireysel duyguları değil, aynı zamanda toplumsal hafızayı, kimlik mücadelesini ve kültürel direnci yansıtmaktadır. Alan araştırmalarında gözlemlendiği üzere, Sulari'nin eserleri hâlâ canlı biçimde icra edilmekte, bu da onun mirasının yalnızca geçmişin bir parçası değil, aynı zamanda günümüz kimlik tartışmalarının da merkezinde olduğunu göstermektedir. Böylelikle Sulari, hem geleneksel sözlü kültürün bir taşıyıcısı hem de modernleşmenin getirdiği kimlik krizlerine karşı bir kültürel direnç figürü olarak değerlendirilebilir.

Sonuç

Âşık Davut Sulari'nin yaşamı ve eserleri, Erzincan'ın kültürel hafızasının, toplumsal kimliğinin ve sözlü geleneğinin anlaşılması açısından çok katmanlı bir zemin sunmaktadır. Onun şiir ve türkülerinde dile gelen aşk, doğa, adalet, inanç ve toplumsal dayanışma temaları, yalnızca bireysel bir ozanın duygu dünyasını değil, aynı zamanda Erzincan halkının kolektif deneyimlerini, tarihsel hafızasını ve kimlik mücadelesini yansıtmaktadır. Bu bağlamda Sulari, Anadolu'daki âşıklık geleneğinin sürekliliğini temsil eden bir figür olmanın ötesinde, kültürel hafıza ve kimlik inşasının etkin bir aktörü olarak da değerlendirilebilir.

Modernleşme, göç ve toplumsal dönüşüm süreçleri, Erzincan halkının kimlik ve aidiyet duygularında kırılmalara yol açarken, Sulari'nin eserleri bu dönüşümlere karşı bir direnç ve hafıza mekanizması işlevi görmüştür. Onun şiirlerinde sıkça rastlanan toplumsal eleştiriler, yalnızca bireysel bir isyan değil, aynı zamanda topluluk düzeyinde kültürel bir dayanışmanın ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yönüyle Sulari, Connerton'ın (1989) işaret ettiği gibi, toplumsal hatırlama pratikleri aracılığıyla geçmişi yalnızca korumakla kalmamış, aynı zamanda bugünü anlamlandırmak ve dönüştürmek için de kullanmıştır.

Sulari'nin eserlerinin en dikkat çekici yönlerinden biri, sözlü geleneğin dinamik yapısını temsil etmesidir. Onun türkülerinin günümüzde hâlâ Erzincan ve çevresinde icra edilmesi, kültürel belleğin kuşaktan kuşağa aktarıldığını ve canlılığını koruduğunu göstermektedir. Alan araştırmalarında ortaya çıkan "henüz yayımlanmamış türkülerin" varlığı, sözlü geleneğin durağan bir repertuar değil, sürekli dönüşen ve yeniden yorumlanan bir kültürel süreç olduğunu kanıtlamaktadır. Bu durum, Finnegan'ın (1992) metnin bir süreç olduğu yönündeki tespitleriyle doğrudan örtüşmektedir.

Alevi-Bektaşî kültürel belleği açısından bakıldığında ise Sulari'nin eserleri, topluluk kimliğinin görünür kılınmasında ve yeniden üretilmesinde merkezi bir rol üstlenmiştir. Onun şiirlerinde dile gelen eşitlik, sevgi, insanlık ve ilahi aşk vurguları, Alevi-Bektaşî felsefesinin temel unsurlarını taşımakta; böylelikle hem topluluk içi dayanışmayı güçlendirmekte hem de kimlik mücadelesine kültürel bir zemin sunmaktadır. Bohlman'ın (2004) müzik ve kimlik ilişkisine dair vurguladığı gibi, halk müziği bu bağlamda yalnızca estetik bir ifade değil, aynı zamanda toplulukların kimliklerini tanımladıkları ve müzakere ettikleri bir alan işlevi görmektedir.

Davut Sulari'nin mirası, günümüzde yalnızca Erzincan'da değil, diasporik topluluklarda da yaşamaya devam etmektedir. Göç eden Erzincanlıların şehirlerde veya yurtdışındaki cem evlerinde Sulari'nin eserlerini icra etmeleri, kültürel belleğin yeni mekânlarda da sürdürüldüğünü göstermektedir. Bu bağlamda, Assmann'ın (2011) "kültürel hafıza" kavramıyla uyumlu biçimde, Sulari'nin eserleri mekânlar ve kuşaklar ötesinde yaşayan, topluluk kimliğini sürekli yeniden üreten bir bellek pratiği olarak değerlendirilebilir.

Davut Sulari'nin şiir ve türkülerinde dile gelen temalar, modernleşme, göç ve toplumsal dönüşüm süreçleri karşısında Erzincan halkının kültürel direncini ve kimlik mücadelesini yansıtmaktadır. Onun eserleri, yalnızca bir ozanın bireysel üretimi değil, aynı zamanda Erzincan'ın toplumsal belleğini şekillendiren ve kuşaktan kuşağa aktarılan dinamik bir kültürel mirastır. Bugün hâlâ genç âşıklar tarafından icra edilen, cemlerde ve düğünlerde seslendirilen bu türküler, Sulari'nin mirasının canlılığını koruduğunu kanıtlamaktadır. Dolayısıyla Davut Sulari, yalnızca bir halk ozanı değil, Erzincan'ın kültürel kimliğini taşıyan, yeniden üreten ve geleceğe aktaran bir "hafıza aktarıcısı" olarak görülmelidir.

Kaynaklar

- Assmann, J. (2011). *Cultural Memory and Early Civilization: Writing, Remembrance, and Political Imagination*. Cambridge University Press.
- Bohlman, P. V. (1988). *The study of folk music in the modern world*. Indiana University Press
- Bohlman, P. V. (2004). *The Music of European Nationalism: Cultural Identity and Modern History*. ABC-CLIO.
- Cohen, R. D. (2006). *Folk music: The basics*. Routledge Publication.
- Connerton, P. (1992). *How Societies Remember*. Cambridge University Press.
- Erkan, S. (2020). Halk hikâyelerinden cem ritüellerine bir şiirin yeniden bağlamlandırılması örneği: Kırat semahı. *Millî Folklor*, 16(125), 123-137.
- Finnegan, R. (1992). *Oral Traditions and the Verbal Arts: A Guide to Research Practices*. Routledge.
- Güray, C. ve Karadeniz, İ. (2019). Horasan'dan Keskin'e bir çılgılık: Muharrem Ertaş "Kırat Bozlağı'nın çok katmanlı analizi üzerinden Orta Asya'dan Anadolu'ya âşıklık geleneğinin izini sürmek". *Millî Folklor*, 122, 76-93.
- Stokes, M., & Eryılmaz, H. (1998). *Türkiye'de arabesk olayı*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tekin, İ. (2013). *Âşık Davut Sulari'nin sanatı ve eserlerinin müzikal analizi* (Yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya

Ünlü, İ. (2025). *Alevîlik-Bektaşîlikte ulûhiyet anlayışı -Âşık Davut Sulari örneği-* (Doktora tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas

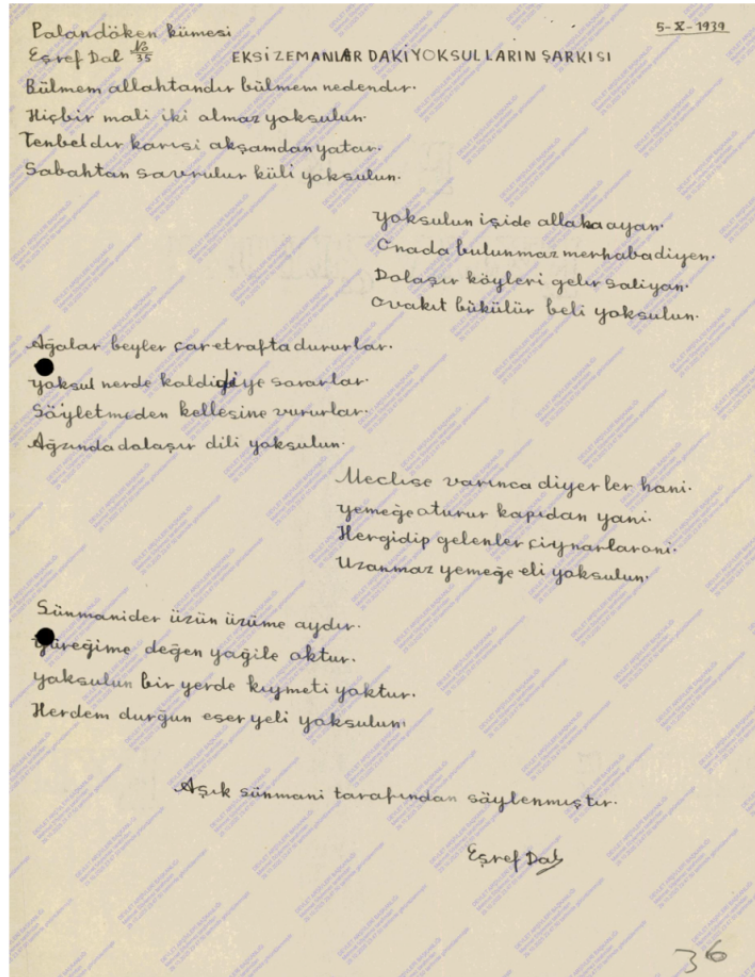
Yılmaz, G. (2006). *Davut Sularî ve ozanlık geleneği içindeki yeri* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Arşiv Belgeleri

Milliyet Gazetesi 13 Temmuz 1953 tarihli sayısı

Milliyet Gazetesi 14 Eylül 1953 tarihli sayısı

EK-1

EK-1: Erzincan Köy Eğitimcileri Yetiştirme Kursu'na ait, 1939 tarihli mâni okuma ve türkü söyleme geleneğine dair saha kaydı (Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Arşivi, 7-47-2 yer, 14.10.1939 tarihli, 47 dosya numaralı belge).

EK-2

Hatice Hanım

Kaynak Kişi: Endercan Akdemir

Yöre: Erzincan/Çayırılı- Büyük Yayla Köyü (Kelmizi)
(3+3+2+2)

Söz&Müzik: Âşık Davut Sulâri

Derleyen: Mehmet Söylemez
& Ayşegül Dinç

4
ye mek te yiz üç ki şî yiz sof ra kur ha ti ce__

8
saz cevabı...
ha__ nım rı za__ 'i__ hû dâ aş__ kı__ na

11
saz cevabı...
sof ra kur ha ti ce__ ha__ nım

14

17

20
sen i çiş le ri ba

24
saz cevabı...
ka nı sen i çiş le ri__ ba__ ka__ nı

27
saz cevabı...
dış__ iş le__ rin den gör__ hâ__ nı ab dal a__ ğa yı e__ y

30
saz cevabı...
ta__ nı on dan sor__ ha ti ce__ hâ__ nım

2

33

36 saz cevabı...
ev iş le ri sen le o lur

39 saz cevabı....
ev iş l ri sen le o lur ev lat kız oğ lan lar

42 saz cevabı.... saz cevabı....
ge lir e rin se de ye rin bi lir

45 saz cevabı....
on dan sor ha ti ce hâ nım

48

51

54 saz cevabı...
da vut su la ri der si ze

57 saz cevabı....
da vut su la ri der si ze el a tın ca tel li

60 saz cevabı.... saz cevabı....
sâ za düş mü şem bir ka dim i ze

63 saz cevabı....
mâ nâ sor ha ti ce hâ nım mâ nâ sor ha ti ce

-1

Yemekteyiz üç kişiyiz
Sofra kur Hatice Hanım
Rıza'î hüda aşkına
Sofra kur Hatice Hanım

-4

Davut Sulârî der size X2
El atınca telli sâza
Düşmüşem bir kadim ize
Mânâ sor Hatice Hanım X2

-2

Sen içişleri bakanı X2
Dışişlerinden gör hânı
Abdal ağayı eyi tanı
Ondan sor Hatice Hanım

-3

Ev işleri senle olur X2
Evlat, kız, oğlanlar gelir
Erinse de yerin bilir
Ondan sor Hatice Hanım

EK-2. Endercan Akdemir'den derlenmiş olan ve Davut Sulari'ye ait olan türkünün notası